

SEKTY

Anna Andrzejewska
Józef Bednarek

Wstęp

Służby społeczne wobec
zagrożeń cyberprzestrzeni

Zagrożenia zdrowia
psychicznego i fizycznego

Zagrożenia społeczno-
wychowawcze

Zagrożenia związane
z uzależnieniami

Cyberprzestępstwa
i nadużycia

Kształcenie

OPIS ZJAWISKA

1 WPROWADZENIE

Pojęcie „sekta” pochodzi z języka łacińskiego, „Secta” wywodzi się z czasownika „sequor” – iść, podążać za kimś (a nie od „secare” – odcinać, oddzielać). Stąd słowniki wyjaśniają; sekta – droga, którą się podąża, sposób postępowania. Niektórzy wolą stosować określenia – grupa, ruch¹.

2 DEFINICJA

W ujęciu socjologicznym **sektę definiuje się obecnie jako „grupę społeczną izolującą się od reszty społeczeństwa, mającą też własną hierarchię wartości i zespół norm zachowania się z silnie akcentowaną rolą przywódcy” bądź „małą grupą, w której realizuje się dążenie do wytworzenia osobistych, bezpośrednich więzi między członkami, a której stosunek do świata, państwa czy społeczeństwa pozostaje obojętny lub niechętny”².**

3 Sekta oznacza „grupę społeczną, charakteryzującą się ostrą izolacją względem otoczenia, wynikającą z własnego, odrębnego, najczęściej opozycyjnego systemu wartości i z mocno akcentowaną rolą przywódcy. Cechuje ją bardzo silna więź wewnętrzna, najczęściej dla jej członków jedyna, a także wymóg bezwzględnej lojalności”³.

4 Socjologowie uznają zaś, że określenie sekty jest wieloznaczne i dlatego poszczególni autorzy, biorąc pod uwagę silne oddziaływanie czynników historycznych, społecznych i kulturowych podają własne wyjaśnienia. W obrębie socjologii istnieje zgoda co do tego, że sekty

mogą pojawiać się nie tylko w społecznościach religijnych. Z tego też względu termin „sekta” bywa używany w kilku znaczeniach – szerszym i węższym. **W szerszym znaczeniu sekta to każdy zbiór ludzi pozostający w opozycji do reszty społeczeństwa lub społeczności, w której dana sekta istnieje.** Tak pojęta sekta jest więc grupą społeczną, której najistotniejszą cechą jest izolacja w stosunku do pozostałych grup społecznych. Nie chodzi wyłącznie o izolację przestrzenną, lecz o izolację o charakterze światopoglądowym, ideologicznym czy psychologicznym. Natomiast **w węższym znaczeniu sektą nazywamy grupę ludzi połączonych wspólnym przeżywaniem stanów zachwyty i uniesień religijnych, która oddzieliła się od oficjalnego kościoła lub wyznania**⁴.

5 PRZYCZYNY ZJAWISKA

Poszukiwanie własnej tożsamości religijnej staje się obecnie ogromnym problemem jednostkowym i społecznym. W poszukiwaniu samego siebie jednostka nie może oprzeć się na środowiskach, w których wzrasta. One także przechodzą właśnie swój kryzys.

6 Jednym z najbardziej bolesnych jest **kryzys rodziny**, dotąd ostoi tradycji, ciągłości kulturowej i jedności myśli. Pierwotny wybór wyznania, w rodzinie, dokonuje się automatycznie, bez angażującego udziału zainteresowanych, w drodze wychowania rodzinnego. Odrzucenie rodzinnego przekazu na rzecz nowej wiary nie jest zjawiskiem powszechnym, lecz występuje coraz częściej. Rodzina ma ogromny wpływ na wprowadzenie dzieci w świat kultury religijnej, symboliki, tradycji, obyczajów, języka, systemu wartości. Wrastanie w kulturę, które jest „zadomowieniem się” w świecie, dokonuje się głównie poprzez rodzinę. Bardzo niepokojące są wszelkie oznaki osłabie-

¹ Z. Pawłowicz, *Kościół i sekty w Polsce*, Wydawnictwo Diecezji Gdańskiej „Stella Maris”, Gdańsk 1992, s. 109.

² P. T. Nowakowski, *Sekty, co każdy powinien wiedzieć*, MATERNUS MEDIA, Tychy 1999, s. 10.

³ A. Zwoliński, *Anatomia sekty*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne „Powlen”, Radom 2004, s. 17.

⁴ K. Olechnicki, P. Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Toruń 1997, s. 805.

nia roli rodziny, co ma bezpośredni związek z podjęciem przez dzieci poszukiwań nowych wspólnot i grup.

7 Współcześnie obserwuje się również wyraźne **osłabienie związków przyjaźni i bliskości**. Po utracie kogoś bliskiego, w sytuacji zawodu miłosnego czy kryzysu emocjonalnego młody człowiek szuka małych grup, przypominających „prawdziwą rodzinę”⁵, za którą tęskni, która dałaby mu uczucie przyjaźni i bliskości. Niekiedy za poszukiwaniem prawdziwej wspólnoty i możliwości osobowych kontaktów kryją się neurotyczne zahamowania i nieśmiałość oraz pewne braki osobowościowo-charakterologiczne, jak np. niedojrzałość osobowa lub egocentryzm. Współczesny świat daje poczucie osamotnienia. Kolejne bolesne doświadczenia w bliskich kontaktach z innymi utwierdzają w przekonaniu, że niełatwo o przyjaźń.

8 **Środowisko, w którym wychowuje się człowiek, może mieć wpływ na jego skierowanie się w stronę sekt i nowych ruchów religijnych**, elementami takimi mogą być: problemy szkolne (trudności w szkole, drugoroczność, brak uznania u nauczycieli), brak możliwości ciekawego spędzenia wolnego czasu, wpływ środków masowej informacji, moda, przykład kolegów, zgorzenie zachowaniem się osób znanych sobie jako religijne, nadmiar zakazów i brak prywatności, brak akceptacji w środowisku.

9 **Do cech osobowości i charakteru, które mogą mieć wpływ na poszukiwanie kontaktu z sektą i nowymi ruchami religijnymi**, należą m.in.: niedojrzała osobowość, egocentryzm, naiwność, infantylnizm, brak realnych planów życiowych, mała odporność na sytuacje stresowe, odczuwanie silnej potrzeby afiliacji i uznania, a także przewodzenia i impo-

nowania w środowisku rówieśniczym, niepowodzenia seksualne i kompleksy oraz pragnienie wyżycia seksualnego i perwersji, łatwa fascynacja muzyką i tekstami, a także obrzędowością, rytuałami i symboliką. Pośród tych przymiotów należy także umieścić szczególną wrażliwość religijną, poszukiwanie celu i sensu życia, życia wewnętrznego, wspólnoty na ludzką miarę, utożsamiania się z kimś lub czymś, potrzebę pewności i bezpieczeństwa, uczestnictwa oraz zaangażowania. Jeśli te potrzeby i poszukiwania nie zostają zaspokojone we wspólnocie religijnej, łatwo mogą się stać przedmiotem obietnic i manipulacji ze strony sekt.

Sekty, podobnie jak wiele zjawisk w świecie rzeczywistym, zaczynają z powodzeniem funkcjonować w Internecie. Wielu młodych ludzi zaspokaja potrzebę społecznych kontaktów, siadając przed komputerem. Przez Internet odbywa się nie tylko wymiana towarów i usług, ale też idei. Sieć jest miejscem rozpowszechniania wielu skrajnych ideologii, destrukcyjnych poglądów, w tym antyracjonalizmu, pseudo nauki, okultyzmu, aż do faszyzmu, komunizmu i satanizmu.

10 WEJŚCIE DO SEKTY

Istnieją różne sposoby werbowania do sekt. Proces werbunku przeprowadzany jest w trzech etapach⁶:

Faza uwodzenia – to swoiste preludium procesu indoktrynacji. Nie zwerbujecie się kogoś do sekty, jeśli uwaga tej osoby nie zostanie przyciągnięta, skoncentrowana na ideach lub proponowanych ich złudnych realizacjach. Mało prawdopodobne jest, by przyszły adept został przyciągnięty przez werbującego człon-

⁵ E. Mudrak, *Fenomen sekt*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, s. 37–38.

⁶ J. Abgrall, *Sekty – manipulacja psychologiczna*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005, s. 96–103.

ka grupy o szorstkim sposobie bycia. Uwiesć to przede wszystkim spodobać się, ale również odwieść od prawdy. Celem wszystkich wysiłków sekty jest zaproponowanie świetlanej utopii zamiast codziennej szarej egzystencji. Werbujący – uwodziciel stosuje wszelkie dostępne sekciarskie iluzje. Działa jak kuglarz, żeby przyciągnąć potencjalnych adeptów; proponuje proste odpowiedzi na zadawane pytania; urzeka rozmówcę, żeby stworzyć złudzenie uczuciowej wymiany; nieustannie sprawdza emocje, pozbawiając dialog wszelkiej logiki; niezdrowej rzeczywistości przeciwstawia perspektywę miłości idyllicznej, która panuje wewnątrz jego wspólnoty. Pierwszy kontakt między obiektem a sektą następuje najczęściej z inicjatywy tej organizacji. Stosuje ona taktykę sprzedaży czynnej, czyli szuka kolejnej „zdobyczy”. Na kontakt z konkretną osobą sekta poświęca większość czasu. Tymczasem, aby sprzedać produkt, niezbędne jest nawiązanie bezpośredniego kontaktu z potencjalnym kupującym. Ten kontakt rozpoczyna proces identyfikacji między werbującym a werbowanym.

Faza Perswazji – wymaga nawiązania szczególnego układu, relacji nadawczo-odbiorczej między osobami. Wytwarza się pomiędzy nimi specyficzna więź, podtrzymywana w celu wymiany informacji na temat głoszonej doktryny. Nadawca, czyli członek sekty, ma przekonać swego rozmówcę, czyli odbiorcę, który jest celem, potencjalnym adeptem, przedmiotem werbowania. Komunikatem są, jak wspomniano wyżej, informacje dotyczące ideologii. Aby perswazja była skuteczna, każdy z trzech wymienionych wyżej elementów (nadawca, odbiorca oraz komunikat) muszą spełnić szczególne wymagania. Celem perswazji jest doprowadzenie odbiorcy do zaakceptowania propozycji zawartej w informa-

cji. Na proces przekonywania składają się następujące elementy: percepcja, zrozumienie, forma, synteza wiadomości, ich akceptacja, zmiana sposobu myślenia albo postawy.

Wiadomości podstawowe, pochodzące z głównego nurtu doktryny sekty, powinny być bardzo czytelne i przejrzyste. Wiadomości z kanałów pobocznych zawierają natomiast wiele elementów irracjonalnych, emocjonalnych oraz ewidentne oszustwa dodane przez nadawcę.

Jeśli nadawca zauważy, że odbiorca przyjął przekazaną wiadomość, skorzysta z głównego kanału komunikacji. W przeciwnym razie, jeśli trzeba będzie odpierać zarzuty i przekonywać rozmówcę, do manipulacji zostaną wykorzystane kanały poboczne. Nadawca musi być wiarygodny i wzbudzać zaufanie. Udaje sympatię, żeby wytworzyć empatię – to jeden z kanałów pobocznych. Rolę nadawcy może pełnić pojedyncza osoba, mała grupa a nawet cała sekta.

Faza fascynacji – jest kluczowym elementem procesu wprowadzania osoby do sekty. Fascynacja służy „zdobywaniu rynku”. Po fazie rozwiewania wstępnych wątpliwości kandydat zostaje przekonany o słuszności swojego wyboru i staje się coraz bardziej uzależniony od sekty. Kiedy spotyka guru, ostatecznie przestaje się wahać.

Zaczyna się wtedy nowy etap indoktrynacji, mający ustanowić magiczną relację między przyszłym adeptem a grupą. Stopniowo są zrywane więzi ze światem zewnętrznym po to, by pozostał tylko symboliczny wszechświat tego, co sakralne i boskie. Fascynacja tym wszechświatem odbierze adeptowi wszelką chęć do uwolnienia się

spod wpływu sekty i jej członków. Fascynacja nowego kandydata opiera się na rzeczywistym zachwycie symboliczną postacią guru. Guru wydaje się dysponować nadnaturalną mocą, graniczącą z boskością. W tym stadium wolna wola rekruta zaczyna słabnąć wobec wywieranej na nim silnej doktrynalnej presji. Ostatecznie „nawrócenie” adepta będzie zależało od stosunku między siłą zniewolenia wyieranego przez sektę a mocą uprzednich jego więzów ze społeczeństwem.

Proces fascynacji można porównać do hipnozy. Kiedy występuje, oznacza to przewagę relacji empatycznej nad racjonalną analizą. Fascynacja ucznia wskazuje na stan jego uzależnienia.

11 ZNACZENIE PRZYWÓDCY

Osobą, która uczy i prowadzi na drodze do boskiego objawienia jest guru. Musi być on postrzegany przez swoich uczniów jako boska istota. Zadaniem guru jest uczynić swoją osobę wiarygodną oraz odpowiednio zareklamować swój wizerunek uczniom. Aby osiągnąć swój cel, wymyśla on kłamstwa na swój temat. Stopniowo sam zaczyna wierzyć w swoje historie i przestaje już rozróżniać prawdę od kłamstwa. Swoje historie układa od momentu narodzin i dzieciństwa. Jedni rodzą się już jako guru, drudzy dopiero się nimi stają np. po doznaniu objawienia. Istnieją również guru, którzy roszczą sobie prawo do kontynuowania czyjegoś dzieła, powołując się na pokrewieństwo inicjacyjne lub kulturalne, są również przypadki występowania jedynie pokrewieństwa duchowego. Guru swoją nadzwyczajność ogłasza zazwyczaj już w wieku dojrzałym. Guru, czyli mistrz musi być najlepszy we wszystkich dziedzinach życia, nawet najbardziej prozaicznych, dlatego też posługuje się różnego rodzaju dyplomami, oczywiście jedno z nich są prawdziwe,

a inne fałszywe. Jeśli nawet nie powołuje się na prestiżowe dyplomy, uważa się za wszechwiedzącego oraz, że jego kompetencje rozciągają się na wszystkie dziedziny wiedzy. Ulubioną dziedziną guru jest medycyna alternatywna, gdyż najłatwiej jest udawać obszerną wiedzę na jej temat.

12 TYPY SEKT

Sekta żyje wokół guru i pod jego przewodnictwem. Adeptci powiększają jej szeregi, lecz nie każdy z nich ma taki sam status, nie utrzymuje takiej samej relacji z guru i nie korzysta z przywilejów. Można wyróżnić następujące typy, ze względu na rodzaj i struktury organizacji sekty⁷:

13 **Struktura piramidy.** Zakłada hierarchizację wiedzy, władzy i przywilejów. Porównując sytuację: „dołów” (rekrutów) i „góry” (guru i jego otoczenie), można zaobserwować, że:

- im wyżej w hierarchii, tym większy stopień uprzywilejowania,
- im niżej, tym większe zniewolenie.

14 Wstępowanie na wyższy poziom w strukturze grupy dokonuje się powoli, stopień po stopniu. Celem tego systemu jest utrzymywanie osoby należącej do sekty w stanie ciągłej zależności. Struktura przypominająca piramidę zapewnia sekcje korzyści: sprzyja rywalizacji, oferując adeptowi uczucie dumy, kiedy zdobywa coraz wyższe szczeble hierarchii oraz wzmacnia jego poczucie przynależności, uzależniając go od sekty.

15 **Struktura pajęczyny.** Niektóre sekty budują strukturę podobną do pajęczyny. Jest to połączenie wielu struktur piramidalnych, spełniających rozmaite funkcje. Adept może awansować w jednej piramidzie, a być degradowany w innej. Zawsze jednak jest zależny

⁷ Tamże, s. 77–81.

od hierarchii, bez względu na to, na którym jej szczeblu się znajduje.

16 **Struktura gwiazdy.** Struktura ta przypomina koło rowerowe, gdzie guru stanowi centrum, a adepci – obręcz. Informacje przepływają z obręczy do centrum i na odwrót. Wszyscy członkowie grupy mają bezpośredni kontakt z guru, on zaś pobudza energię każdego z nich.

17 Jedną z głównych cech sekty jest „modlitwa”, która ułatwia przejście w stan hipnozy. Mamy tu do czynienia również z ciągłym i rytualnym powtarzaniem mantry, czyli „om”. Następną cechą tej grupy są rytuały, podczas ich uczestnictwa wzmacnia się poczucie przynależności. Podczas takiego rytuału każda osoba przynależąca do sekty ma przypisaną konkretną rolę, a rytualne ceremonie scalają grupę. Uczestnictwo w rytuale daje wrażenie uczestnictwa w jakiejś nadprzyrodzonej, boskiej lub „kosmicznej” sprawie. Bardzo często polega on na powtarzaniu zdań w celu wprowadzenia uczestników w stan hipnozy. Odbывается to na przykład tak⁸:

PROWADZĄCY: Mój umysł jest zaniepokojony.

WSZYSCY: Mój umysł jest zaniepokojony.

PROWADZĄCY: Moje serce jest poruszone.

WSZYSCY: Moje serce jest poruszone.

PROWADZĄCY: Moje ciało jest napięte.

WSZYSCY: Moje ciało jest napięte.

18 **OBJAW, ROZPOZNANIE, DIAGNOZA**

Niewątpliwie jest to, że grupa ta uzależnia psychicznie, czego przykładem jest np. **uczestniczenie w rytuałach**. Sekta uzależnia również fizycznie. **Przykładami uzależnienia fizycznego jest izolacja od środowiska**. Początkowo sekta odizolowuje rekruta od rodziny. Jednocześnie wraz z izo-

lacją od środowiska prowadzona jest **kontrola finansowa**. Adept oddaje swoje dobra materialne na rzecz całej sekty, aby wyzbyc się rzeczy „zbędnych” do życia. Można również zaobserwować pozbawienie snu, wynikające zazwyczaj z przymusu uczestniczenia w rytuałach. Oprócz pozbawienia snu widoczne jest również ograniczenie snu, wielokrotnie budzi się adepta w środku nocy w celu odbycia rytuałów. Następnym uzależnieniem fizycznym stosowanym przez sekty jest **przymusowa praca**, która jest źródłem utrzymania dla sekty. Każda sekta posiada swój własny **rytuał pozdrawiania, który jest symbolem poddaństwa i posłuszeństwa**. Większości takich grup przymusowo każe się pozbyć osobistych ubrań i narzuca noszenie specyficznego stroju, który jest symbolem przynależności do danej grupy, sekta oprócz narzucenia sposobu ubierania, decyduje również o wyglądzie skóry czy fryzury. Większość zgrupowań stosuje medycynę niekonwencjonalną lub „naturalną”. Bardzo ważnym elementem uzależnienia od sekty jest **posiadanie przedmiotów symbolicznych**.

Przedmiot symboliczny (będący rzekomo nośnikiem tajemnej siły) ma podwójne znaczenie⁹:

- potwierdza przynależność adepta do grupy,
- ochrania go (amulet, talizman, fetysz).

19 **NIEPOKOJĄCE SYGNAŁY**

Pierwszymi niepokojącymi objawami, jakie możemy zaobserwować po zapoznaniu się z sektą lub po wstąpieniu do niej, to między innymi zmiana diety. Bliiska osoba przestaje spożywać produkty, które dotychczas lubiła lub zwyczajowo jadła (mięso, jajka, kawa, herbata, itp.). Następną rzeczą łatwą do zaobserwowania jest zmiana wyglądu zewnętrznego, ciągłe noszenie tych samych spodni czy koszulki,

⁸ Tamże, s. 170.

⁹ Tamże, s. 186.

ROZPOZNANIE
OBJAWY

DIAGNOZA

preferowanie jednego koloru, czy noszenie dziwnej szaty, co jest bardzo łatwe do zaobserwowania. Osoba mająca kontakt z sektą może zaniechać dbania o higienę osobistą lub wręcz przeciwnie. Możliwe do zaobserwowania jest również noszenie różnego rodzaju amuletów lub nagła zmiana fryzury. Po kontakcie z sektą radykalnie zmieniają się przyzwyczajenia osoby werbowanej, np. nagle rezygnuje ona z dotychczasowych form spędzania wolnego czasu lub przestaje spotykać się ze znajomymi. Adept zmienia też nastawienie do religii oraz ma nowe zwyczaje i przyzwyczajenia.

Szeroką działalność prowadzą sekty w Internecie. Wykorzystują one sieć do komunikacji i werbowania nowych członków. Młodzież opisuje swoje problemy, lęki na blogach i forach internetowych, a tam z dużym prawdopodobieństwem może czekać osoba werbująca. Szczególnie narażone są osoby znajdujące się w trudnych sytuacjach życiowych, zarówno pod względem materialnym, jak i emocjonalnym. Sekty wykorzystując to, oferują swoją pomoc, mają zawsze czas, aby wysłuchać i doradzić w przeciwieństwie do osób bliskich.

W zależności od grupy werbunek przebiega różnie, można jednak wskazać pewne punkty wspólne. Członek sekty usiłuje zgromadzić jak najwięcej informacji od werbowanego, jednocześnie nie mówiąc prawie nic o grupie. Osoba werbująca dowiaduje się o werbowanym wszystkiego, począwszy od imienia, nazwiska, adresu, numeru telefonu, poprzez jego marzenia, nadzieje, lęki, zainteresowania, a skończywszy na charakterze wykonywanej pracy, przyjaźniach i znajomościach.

20

PODSUMOWANIE

Skuteczny werbunek opiera się na jak najlepszym poznaniu kandydata. Im wię-

cej informacji uzyska się na jego temat, tym skuteczniej można do niego trafić. Werbownicy są na ogół dobrze przygotowani do swojej roli, z łatwością inicjują kontakt i umiejętnie go podtrzymują. Potrafią również obserwować i rozpoznawać potrzeby osób, z którymi mają do czynienia. Już krótka rozmowa z kandydatem daje możliwość zdobycia wystarczającej wiedzy na jego temat oraz opracowania odpowiedniego klucza do „rozpracowania” go¹⁰.

¹⁰ P. Nowakowski, *Sekty – oblicza werbunku*, Wyd. Maternus Media, Tychy 2001, s. 19.

BIBLIOGRAFIA:

Abgrall J., *Sekty – manipulacja psychologiczna*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.

Mudrak E., *Fenomen sekt*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.

Nowakowski P. T., *Sekty – oblicza werbunku*, Wyd. Maternus Media, Tychy 2001.

Nowakowski P. T., *Sekty, co każdy powinien wiedzieć*, Wyd. Maternus Media, Tychy 1999.

Olechnicki K., Załęcki P., *Słownik socjologiczny*, Toruń 1997.

Pawłowicz Z., *Kościół i sekty w Polsce*, Wydawnictwo Diecezji Gdańskiej „Stella Maris”, Gdańsk 1992.

Zwoliński A., *Anatomia sekty*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne „Powlen”, Radom 2004.